

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД БЕОГРАДА

ЈАВНО УРБАНИСТИЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ

Палмотићева 30, 11000 Београд, Телефони: дир. (011)3331-510, централа (011)3331-500, телефакс (011)3331-550
ПИБ: 100037991, Мат.Бр. 17239139, www.urbel.com, office@urbel.com

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ АРХЕОЛОШКОГ НАЛАЗИШТА БЕЛО БРДО

- Елаборат за рани јавни увид -

БЕОГРАД, Јун 2017.

НАРУЧИЛАЦ ИЗРАДЕ ПЛАНА:

**Министарство грађевинарства, саобраћаја
и инфраструктуре**
Немањина 22-26, Београд

НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ ПЛАНА:

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД БЕОГРАДА Ј.У.П.
Палмотићева 30, Београд

РУКОВОДИЛАЦ ИЗРАДЕ ПЛАНА:

мр Александар Вучићевић, дипл.пр. планер

РАДНИ ТИМ:

Заштита културног наслеђа:
Објекти и комплекси јавних служби:
Топловодна и гасоводна мрежа:
Електроенергетска и тт мрежа:
Водоводна и канализациона мрежа:
Заштита животне средине:

Соња Костић, дипл.ист.уметности

Ана Ђокић, дипл.инж.арх.

Зоран Мишић, дипл.инж.маш.

Бојан Обрадовић, дипл.инж.ел.

Надежда Ковачевић, дипл.инж.грађ.

Александра Везмар, дипл.геог.

Тања Поткоњак, дипл.физ.хем.

мр Аница Теофиловић, дипл.пејз.арх.

мр Весна Тахов, дипл.инж.геологије

Даница Мунижаба, дипл.инж.саоб.

Властимир Белановић,тех.

Заштита природе:

Геологија:

Саобраћај:

Техничка сарадња:

**ДИРЕКТОР СЕКТОРА
за стратешко планирање и развој:**

Милица Јоксић, дипл.инж.арх.

**ДИРЕКТОР СЕКТОРА
за регулационо планирање:**

Радмила Грубишић, дипл.инж.арх.

**ДИРЕКТОР СЕКТОРА
за саобраћај:**

Предраг Крстић, дипл.инж.саоб.

**ДИРЕКТОР СЕКТОРА
за комуналну инфраструктуру:**

Бошко Вујић, дипл.инж.маш.

КООРДИНАТОР ЗА КВАЛИТЕТ:

др Наташа Даниловић Христић, дипл.инж.арх.

ИЗВРШНИ ДИРЕКТОР:

Сања Ђорђевић, дипл.инж.арх.

В.Д. ДИРЕКТОРА:

мр Весна Тахов, дипл.инж.геологије

САДРЖАЈ

I	ТЕКСТУАЛНИ ДЕО	Error! Bookmark not defined.
	1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	1
	2. ОБУХВАТ ПЛАНА	2
	3. ПЛАНСКЕ УСЛОВЉЕНОСТИ ИЗ ПЛАНА ШИРЕ ПРОСТОРНЕ ЦЕЛИНЕ	2
	4. ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ	9
	4.1. Постојећа планска документација	9
	4.2. Намена простора	9
	4.3. Саобраћај и саобраћајне површине	9
	4.4. Инфраструктурна мрежа и објекти	10
	4.5. Геолошке карактеристике	11
	4.6. Заштита природе	11
	4.7. Заштита културног наслеђа.....	13
	4.8. Животна средина	177
	5. ОСНОВНА ОГРАНИЧЕЊА	188
	6. ОПШТИ ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ПЛАНА	188
	7. ПРЕДЛОГ ПЛАНског РЕШЕЊА.....	188
	7.1. Претежна намена простора	188
	7.1.1. Површине јавне намене	199
	7.1.2. Саобраћајне површине са пратећом инфраструктурном мрежом.....	19
	7.1.3. Комуналне делатности и инфраструктурне површине	199
	7.1.4. Заштитне шуме и зеленило.....	21
	7.1.5. Обалоутврда и пристан за пловила путничког саобраћаја са.....	21
	7.1.6. Површине остале намене.....	211
	7.2. Предлог основних урбанистичких параметара и процена планиране БРГП.....	21
	8. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА	21
II	ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ	22
III	ДОКУМЕНТАЦИЈА	22

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ АРХЕОЛОШКОГ НАЛАЗИШТА БЕЛО БРДО

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Изради Просторног плана подручја посебне намене археолошког налазишта Бело брдо (у даљем тексту: Просторни план) приступило се на основу **Одлуке о изради Просторног плана подручја посебне намене археолошког налазишта Бело брдо** („Службени гласник РС”, бр. 43/17) (у даљем тексту: Одлука) коју је донела Влада Републике Србије, на седници одржаној 04. маја 2017. године.

Циљ израде Просторног плана је дефинисање планског основа за коришћење, уређење и заштиту подручја археолошког налазишта, у складу са принципима одрживости.

Просторни план је припремљен у складу са одредбама Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10-УС, 24/11, 121/12, 42/13-УС, 50/13-УС, 98/13-УС, 132/14 и 145/14) и Правилника о садржини, начину и поступку израде планских докумената („Службени гласник РС”, број 64/15) (у даљем тексту Правилник).

Поред наведеног, као повод за израду Просторног плана издвојене су потребе и обавезе за:

- разрадом и ближим утврђивањем основних стратешких опредељења, планских решења, услова и смерница утврђених Законом о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 88/10), Регионалним просторним планом административног подручја града Београда („Службени лист града Београда”, бр. 10/04 и 38/11) и другим стратешким документима, где се као један од главних пројеката наводи **заштита, чување, конзервација или обнова културних вредности** које стварају идентитет Београда и појединих његових делова у контексту културног идентитета целе државе, затим **промовисање активности** смишљених да ојачају економску базу, као и **унапређење квалитета окружења** културних вредности;
- планским усмеравањем уређења грађевинског земљишта и изградње објеката на површинама јавне и остале намене;
- израдом планског документа који је у највећем делу могуће непосредно спроводити, првенствено по питању организације и уређења простора у окружењу археолошког налазишта, као и изградње објеката у оним деловима за чији даљи просторни развој није предвиђена израда урбанистичких планова; и
- израдом развојног документа који, уз уважавање основних европских принципа и начела просторног развоја, представља основ за привлачење и реализацију инвестиција.

Просторни план представља основ за издавање информације о локацији и локацијских услова, као и израду урбанистичко-техничких докумената.

Одлуком о изради Просторног плана дефинисано је да се за потребе израде Просторног плана приступа изради Стратешке процене утицаја планских решења на животну средину (Одлука о изради Стратешке процене утицаја просторног плана подручја посебне намене археолошког налазишта Бело брдо на животну средину, "Сл. гласник РС", бр. 21/17), у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/04 и 88/10).

Приликом израде Просторног плана примениће се интегрални метод где ће бити међузависно анализирани основне димензије просторног развоја, еколошка, економска и социјална, са посебним нагласком на проблеме заштите археолошког налазишта и уклапањем у тренутне просторне и институционалне норме и оквире. Међузависност ће бити постављена тако да помаже остварењу основних принципа планирања: одрживост (уважавање природног и културног диверзитета и локалних специфичности), идентитет (становништво, развој

туризма), приступачност (саобраћај и техничка инфраструктура), конкурентност (додатним активирањем просторних потенцијала) и контекстуалност (просторни развој посматран у ширем окружењу).

У току израде Просторног плана биће обављена сарадња са свим надлежним институцијама и организацијама Републике Србије и Града Београда.

2. ОБУХВАТ ПЛАНА

У складу са одлуком обухваћен је део територије градске општине Гроцка, део К.О. Винча.

Оријентациона граница просторног плана почиње на северу од катастарске парцеле број 1928/5 на обали реке Дунав и ка западу се поклапа са спољним ивицама катастарских парцела бр. 1928/3, 1928/1, 1933/1, 1933/5, ка југозападу спољним ивицама катастарских парцела бр. 1957/1, 1954/5, 1954/3, 1954/4, 1956/6, 1867/82, ка југу спољним ивицама катастарских парцела 1867/26, 1867/4, 1867/35, 1867/3, 1866/4, 1866/3, 1863/12, 1961/3, 1961/2, 1961/1, 2002/2, 2099/2, 2099/3, 2099/1, 2100, 2101, 2112/4, 2102/1, 2105/3, 2105/1, 2105/2, 2104/1, 2105/2, 2103/1, 2103/4, 2103/3, 2103/2, 2096/3, 2096/2, 2066/1, 2066/5, 2067, 2068/1, 2069/6, 2069/3, 2069/1, 2070/2, 2070/1, 2070/4, 2029/3, 2029/2, 2028/83, 2028/1, 2087/1, 2087/2, 2288/7, 2288/2, 2288/4, 2288/3, ка истоку границом К.О. Винча, средином реке Болечице, односно средином катастарских парцела бр. 2746/5, 2745/5, 2746/4, 2745/1, 2746/1, до тремеђе К.О. Винча и Ритопек у ГО Гроцка и Иваново у Граду Панчеву, и ка северу границом К.О. Винча средином реке Дунав.

Коначна граница утврдиће се у фази израде и верификације Нацрта плана.

Површина обухваћена Просторним планом износи приближно 116 ha.

За израду елабората за рани јавни увид коришћене су следеће подлоге:

- орто-фото снимак у Гаус-Кригеровој пројекцији, резолуцији 40 цм за целокупно подручје плана из 2013. год.;
- дигитални катастарски план у векторском облику (shape-датотеке).

Предложена граница Плана приказана је на графичким прилозима Елабората.

3. ПЛАНСКЕ УСЛОВЉЕНОСТИ ИЗ ПЛАНА ШИРЕ ПРОСТОРНЕ ЦЕЛИНЕ

Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године (ППРС)

У уводној анализи стања просторног развоја Републике Србије, ППРС констатује да културно наслеђе није довољно афирмисано као развојни ресурс. Очувано и заштићено културно наслеђе део је визије просторног развоја Републике Србије дате планом, док су "заштита, контролисано и одрживо коришћење природе, природних ресурса, природног и културног наслеђа" дефинисани као четврти од пет основних циљева плана.

Опредељење везано за културно наслеђе јесте да ће "подручја са заштићеним, уређеним и адекватно презентираним културним наслеђе јачати привлачност и конкурентност за инвестирање и развој туризма". У најзначајнија подручја у том смислу, ППРС убраја и археолошка налазишта из праисторије, међу која спада и локалитет Бело брдо у Винчи.

У ППРС еколошки развој и заштита културног наслеђа, решавање планира кроз постављање следећих основних циљева:

- да се културно наслеђе артикулише као развојни ресурс, заштити, уреди и користи на начин који ће допринети успостављању регионалног и локалног идентитета у складу са европским стандардима заштите; као и

- заштита, уређење и развој предела Републике Србије заснованог на поштовању и афирмацији природних и културних вредности.

Винча спада у "приоритетна културна подручја која треба да уживају посебан третман, без обзира на статус у оквиру службе заштите".

У оквиру поглавља Просторни развој туризма и однос према заштити, као основни циљ просторног развоја туризма у Републици Србији наводи се "просторно-еколошка подршка остваривању концепта одрживог развоја туризма, компромисним интегрисањем принципа и стратешких, планских и програмских докумената развоја туризма, заштите и уређења туристичких простора, уз оптимално задовољавање социјалних, економских, просторно-еколошких и културних потреба националног и локалног нивоа, интереса тржишта и услова Студија истраживања, заштите и презентације археолошког налазишта Бело брдо у Винчи прекограничне и међународне сарадње".

Поглавље VI (Просторна интеграција РС) као основни циљ износи интеграцију Републике Србије у шире окружење и постизање одрживог развоја дефинисањем, подстицањем и усклађивањем модалитета међународне/регионалне сарадње и применом одредби међународних стратешких докумената, а он се, између осталог, оперативно спроводи и на основу културног наслеђа.

Регионални просторни план административног подручја града Београда (РППАПБ)

План препознаје разноврсност културне баштине на територији града као развојни потенцијал и смешта могуће правце развоја у рекреативни и туристички потенцијал Дунава као и унапређење културних добара и њихово коришћење као генератора економских, културних и туристичких активности. План такође скреће пажњу на слабости, као што су слаба укљученост институција које се баве културом и културним наслеђем у туристичку понуду града, угроженост наслеђа различитим факторима у које спада и непоштовање услова које издаје служба заштите, али и крутост ове службе. Стихијска урбанизација и девастација урбане и руралне баштине дефинисане су као претње.

Визија Плана јесте "уздизање града Београда на ниво високог ранга међу метрополитенским градовима и престоницама централне, источне и југоисточне Европе, према мерилима одрживе економије и напредне технологије, веће територијалне кохезије Града, вишег нивоа приступачности саобраћајној и другој инфраструктури, учвршћене полицентричности и децентрализације и развијеног урбаног идентитета."

У оквиру конкретних потеза ка остваривању ове визије наводе се и унапређивање система културе и њених институција, а као четврти од пет стратешких циљева поставља се унапређење и одрживо коришћење природног и културног наслеђа, као и заштита и унапређење животне средине на нивоу европског стандарда.

Сматрајући културно наслеђе АП Београда и његовог метрополитена једним од фундаменталних елемената уређења и просторног развоја и имајући у виду принципе просторног развоја Републике Србије у складу са Просторним планом, основни циљ РППАПБ је **интегративна заштита културног наслеђа и управљање њиме, као генератором туристичког и ширег економског развоја, односно одрживог развоја целог подручја.**

Сви задаци везани за заштиту културног наслеђа промовисани у РППАПБ на општем и секторском нивоу представљају постулате израде ППППН археолошког локалитета Бело брдо. Задаци на општем нивоу су:

- заустављање даље деградације простора и физичке структуре;
- очување највреднијих примера културне баштине;

- дефинисање метода и поступака рада на урбаној конзервацији и обнови у конкретним случајевима;
- стварање предуслова да се активирају економски потенцијали подручја богатих културним наслеђем, стварајући динамичну заједницу и одрживу локалну економију;
- омогућавање стварања нових и снажних визија о културном диверзитету наслеђа, као симболу економске и политичке моћи, коришћењем новог, усаглашеног језика урбаних и руралних форми и стварањем нове скале вредности укупног фонда непокретних културних добара; и
- синтетисање одрживог развоја у потпуности интегрисаног са конзервацијом наслеђа и очувањем животне средине.

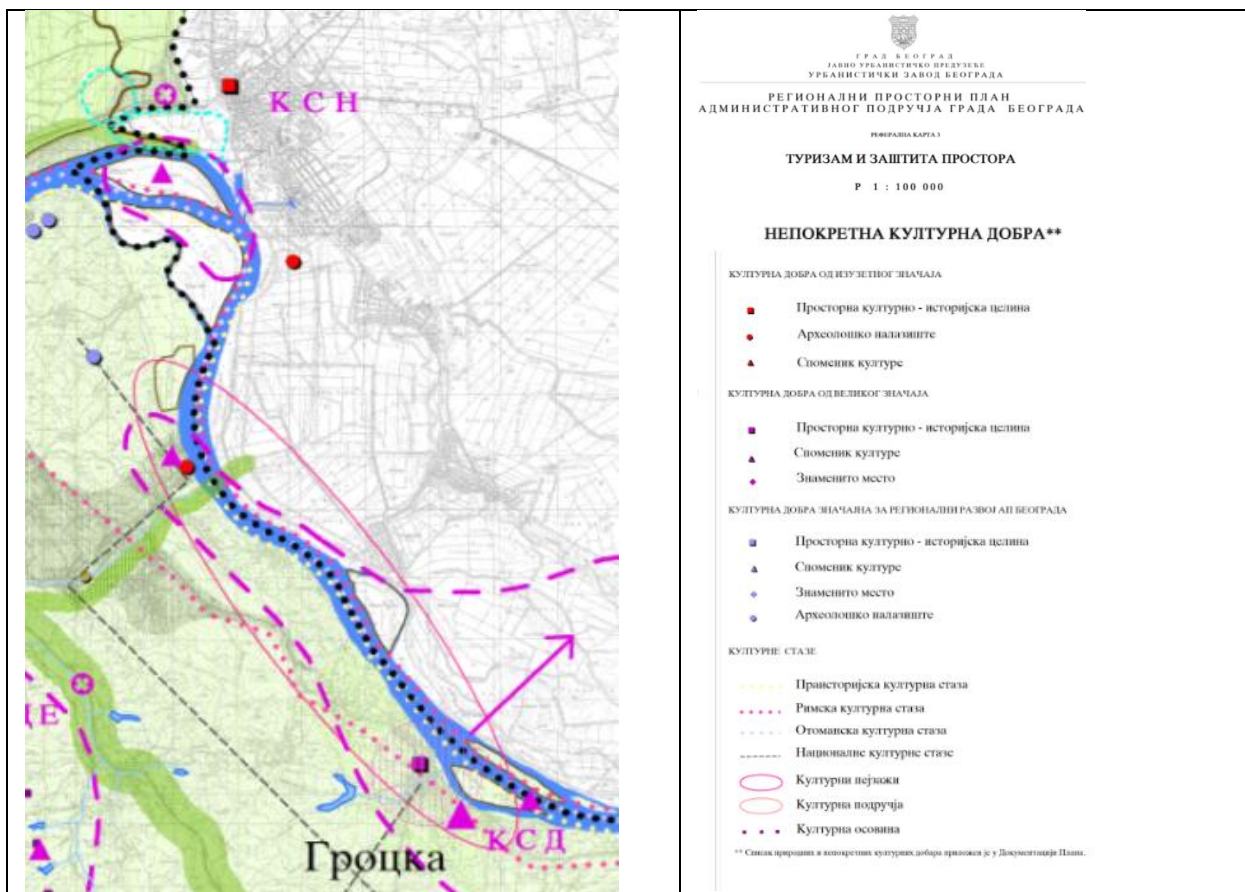
Као секторски задаци, наведени су:

- заштита, чување, конзервација или обнова културних вредности које стварају идентитет АП Београда и појединих његових делова као и његовог метрополитена у контексту културног идентитета целе државе;
- промовисање активности смишљених да ојачају економску базу; и
- унапређење квалитета окружења културних вредности.

Развојна концепција РППАПБ везана за археолошки локалитет Бело брдо, заснована је на интегративној заштити која представља кохерентни систем јавних интервенција створен да стимулише и уравнотежи приватну и друштвену иницијативу која треба да културно наслеђе научи да препознаје као необновљиви ресурс, извор идентификације (препознавања) и културни капитал који може да се користи за разне видове обнове. Примена интегративне заштите за **археолошке локалитете** који се налазе на још неурбанизованим подручјима, без обзира да ли су проглашени за културна добра или не, **омогућава пуну заштиту која се спроводи кроз израду планског документа.**

Налазиште Бело брдо у Винчи третира се кроз више поглавља плана, међутим најважније је споменути да План говори о "изради урбанистичких и просторних планова" као и о "регулисању имовинско-правних односа и стварању техничких предуслова за радове којима би се археолошко налазиште у Винчи учинило приступачнијим посетиоцима" као конкретним мерама заштите на овом локалитету. Локалитет се спомиње као локација од приоритетног значаја због чега План налаже да се комунално опреми и обогати садржајима за туристе. Најзад, израда одговарајуће планске документације за локалитет Бело брдо наведена је као један од приоритета/инструмената имплементације Плана до 2015. године.

Реферална карта бр.3, Туризам и заштита простора РППАПБ, обједињује заштиту животне средине, заштиту природних и културних вредности, као и низ туристичких атракција административног подручја Београда. Поред, Законом о културним добрима („Службени Гласник РС“ бр. 71/94, 52/11 и 99/11), дефинисаном културном наслеђу, узете су у обзир новије категорије наслеђа: културни итинерери, културна подручја и културни пејзажи.

Слика 2. Детаљ Рефералне карте бр.3, Туризам и заштита простора

На детаљу Рефералне карте -Туризам и заштита простора - (слика 2), подручје археолошког локалитета Бело брдо налази се у зони која је означена као **културни пејзаж**. Ова зона је обухватила широко подручје тока Дунава (лева и десна обала) на потезу од почетка насеља Винче, Гроцку и Грочанску аду. Непосредно уз Винчу и археолошки локалитет, протежу се и три међународне културне стазе¹: праисторијска², римска³ и отоманска⁴. Богата слојевитост

¹ Међународни итинерери су најрепрезентативнији облик повезивања и приказивања културног наслеђа јер пружају могућност упоредног сагледавања сличности и разлика које постоје међу примерима, омогућавају упознавање са развојним променама и стварају јасну слику о просторним и временским димензијама одређених културних појава које се манифестују кроз градитељство. У појединим временским епохама истоветан или сличан развој може се уочити на веома широким територијама. Поред праисторије, то су, по правилу, били периоди власти великих, моћних држава које су доминирале многим народима. Територија београдског макрорегиона у том смислу, може се најтешње повезати међународним стазама са земљама Подунавља са којима је чинила целину за време Римске империје, повремено Угарске (у средњем веку), Турске (у позном средњем веку), Аустрије и Аустро-угарске монархије (повремено и не у целини територије). У новије време, систематским истраживањима објеката и комплекса индустријског наслеђа, њиховом заштитом и адекватном наменом постоји могућност повезивања вредних комплекса индустријског наслеђа међународном културном стазом која би се могла простирати дуж Средње и Југоисточне Европе.

² Праисторијски контекст ширења утицаја је најпространији. Винчанска, односно Белобрдска култура зрачила је далеко и била у додиру са другим културама које су се развијале у Панонској низији и Медитерану.

³ Чувени римски лимес је, вероватно, једна од најистраженијих и најбоље познатих међународних стаза. Састављен од низа утврђења која су чувала границу, лимес је уз себе имао и читав низ насеља различите величине и статуса у римској држави од Сирмиум-а до Дијане код Кладова. Таурунум (Земун), Сингидунум (Београд), и низ других насеља припадали су граничном подручју римске империје и повезивали се Дунавом са низом, урбанистички и архитектонски сличних, насеља.

⁴ Током позног средњег века испреплетале су се и Отоманске стазе које повезују београдски метрополитен са ширим подручјем дуж река Саве, Дунава и Мораве, сличним облицима урбанизма и архитектуре оријенталног типа. Ове стазе "имају своју тежину" с обзиром на дубоке корене које је оставило градитељство оријенталног типа на развој Београда и његовог окружења, временски све до значајнијих планерских и урбанистичких реконструктивних захвата у централном ткиву Града. У појединим насељима још увек се могу наслутити елементи уличне мреже створене по правилима оријенталног урбанизма (Београд, Панчево). Један од главних транзитних

међународних културних стаза пружа велике могућности повезивања АП Београда и његовог уклапања у међународне пројекте који се баве планирањем привредног и културног развоја великих просторних целина које повезују одређени заједнички интереси, међу којима интереси заједничке културне и градитељске историје никако нису занемарљиви.

У контексту привреде, економије, туризма и одрживог развоја мудро управљање културним вредностима доводи до повећања вредности инвестиционе локације, привлачења улагања путем појачаног маркетинга и употребом разних логистичких подршки, модернизације урбане структуре, уклапања нових архитектонских форми, флексибилнијих, али хармонично повезаних са културним наслеђем, где очување културних добара, представља безуслован приоритет како би у својој аутентичности могло пренети будућим генерацијама.

Просторни план подручја посебне намене међународног водног пута Е 80 – Дунав (Паневропски коридор VII)

Иако су основне намене дефинисане Просторним планом подручја посебне намене међународног водног пута Е 80 – Дунав / Паневропски коридор VII („Службени гласник РС“, бр. 14/15), водни транспорт и остала водопривредна инфраструктура, њиме се третирају и заштита културних вредности и туризам као додатне посебне намене.

План препознаје културно наслеђе Дунавског коридора као потенцијал за успостављање квалитетније међународне сарадње и за развој културног туризма. У том смислу, **археолошко налазиште Бело брдо** наведено је у систематизацији културних добара која је део Плана. Препознати су проблеми одржавања културних добара, као што су недовољна заштита, недостатак планова управљања и недефинисаност, као и непоштовање граница заштитних зона око културних добара, а континуално рекогносцирање и истраживање материјалног и нематеријалног наслеђа наведено је као приоритет.

Као општи циљ заштите непокретних културних добара наведено је "стварање регионалног идентитета на бази очувања, заштите и туристичке валоризације културног наслеђа Подунавља", а као оперативни циљеви наведени су "активирање потенцијала културног наслеђа као развојног фактора, интегрално аутентичности културних добара и њиховог окружења, заштита добара од неконтролисане изградње и квалитетна доступност са водног пута, атрактивна презентација и интерпретација, као и стварање услова за бољу регионалну и међународну повезаност на бази културног идентитета."

Квалитет плана је и у томе што препознаје (између осталог) потенцијални конфликт између развоја водног пута и заштите природних и културних добара.

У планска опредељења спадају очување и заштита свих добара са споменичким вредностима, независно од њиховог формалног статуса, интегрална заштита материјалних и нематеријалних културних вредности и природних вредности подручја Просторног плана као и одрживо коришћење културног наслеђа као развојног ресурса и економског добра.

Једно од планских решења је и изградња путничког пристаништа у Винчи, као и марине у Гроцкој, што треба имати у виду при даљој просторној анализи. План се спроводи (између осталог) доношењем адекватног урбанистичког плана, уз препоруку да се у подручјима насељених места разрада спроводи на нивоу урбанистичког плана.

путева Европе ка истоку полазио је од Пеште и пролазио кроз Београд и Смедерево водећи преко Софије и Једрена до Истанбула. Тај правац остао је обележен кроз трасу једне од главних саобраћајница у Београду, Булевар краља Александра (Стамбол цада). Под отоманском стазом подразумева се и пловни пут који је водио од Пеште, преко Београда, Смедерева, Кладова до Црног мора и Истанбула.

Међународне везе успостављене током XVIII, XIX и XX века са централном и источном Европом препознатљиве су у архитектури и урбанизму Београда, Земуна, Панчева, са спорадичним утицајем и на мања насеља.

Просторни план дела Градске општине ГРОЦКА

Просторни план за део ГО Гроцка („Службени гласник РС“, бр. 54/12), не обухвата подручје археолошког налазишта Бело брдо, међутим његова припадност административном подручју општини Гроцка и утицај који може имати на њен развој одредили су стратешка планска опредељења, циљеве и мере за спровођење Плана.

Планска концепција заштите, унапређења и развоја културног наслеђа, такође је заснована на принципима интегративне заштите и подразумева корелацију три кључна елемента - *очување, унапређење и коришћење културних добара* - као ефикасан механизам који ће створити претпоставке за трајну заштиту наслеђа и интегрисање у савремене развојне токове општине, као једини реалан пут ка његовом опстанку и рехабилитацији. Примарна заштита која се односи на *чување, одржавање и коришћење културних добара*, као и њихову *заштиту, конзервацију и обнову* – треба да се спроводи кроз мере које су дефинисане у складу са Законом о културним добрима и правилима урбанистичке заштите. Подразумева се претходна пажљива валоризација културних вредности и осмишљено интервенисање кроз урбанистичке планове, уз доследну примену услова и мера прописаних од стране надлежне службе заштите.

У оквиру развојне концепције за културно и градитељско наслеђе помиње се и локација етно-парка у близини археолошког налазишта Бело брдо, који би у перспективи представљао едукативни и туристички репер.

Позитивни ефекти планских решења се огледају кроз могућност коришћење културног наслеђа у сврху јачања туристичке понуде за општину Гроцка и то:

- разноврсност и просторна дистрибуција културних добара пружају претпоставке за умрежавање и организовање локалних итинерера везаних за историјски развој насеља, формирање локалне културне мапе као специфичне туристичке понуде општине, оснивање локалних културних манифестација везаних за културно наслеђе;
- припадност општине метрополитенском подручју Београда омогућава појединачно или укупно интегрисање културних добара општине у културну туристичку понуду Београда (градски итинерери, смештајни капацитети у спрези културних добара и предеоних вредности подручја општине и сл.);
- национални и међународни ниво подразумева могућност интегрисања одређених културних добара Општине, пре свега локалитет Винча, у културно-туристичку понуду ширег региона (културне стазе на Дунаву, Винча - Лепенски Вир- Кладово - даље) и сл.;
- изузетна вредност и јединственост археолошког локалитета Бело брдо у Винчи пружа могућност културног и научног повезивања овог подручја на националном и међународном нивоу, кроз активирање различитих облика деловања повремених или трајног карактера (научни скупови, симпозијуми, тематске међународне изложбе и сл). Уз унапређени ниво заштите и музеолошке презентације локалитета, овакви облици би у потпунили научну промоцију и умрежавање локалитета у фондус националне, европске и светске баштине. Такође, могуће одвијање ових облика активности и изван самог локалитета Винча (коришћење постојећих просторних ресурса и објеката за организацију активности) подигло би ниво функционалног интегрисања територије општине у целини.

Као претње развоју у овом планском документу уочени су:

- изостанак организационе и програмске подршке Града, у чијој надлежности је старање о културном наслеђу на подручју Општине;
- изостанак финансијске подршке програмима и пројектима културне обнове;
- висок степен ризика од хазарда код некомпатибилних садржаја у окружењу (депонија и Институт за археолошки локалитет Винча); и
- неизвесност реализације стратешких решења по питању некомпатибилних садржаја (санација постојеће депоније; измештање привременог одлагалишта нуклеарног и опасног отпада из Института).

Планом се дефинишу **општи услови заштите** за сва утврђена добра и евидентирана добра. Непокретна културна добра и добра која уживају претходну заштиту не смеју се уништавати или оштетити, нити се без сагласности надлежне службе заштите, у складу са Законом о културним добрима може мењати њихов изглед, својство или намена.

Непокретна културна добра, као вишеслојна историјска и културна баштина, чувају се и интегришу у савремени живот насеља, на начин техничке заштите, враћања у функцију, функционалног интегрисања са окружењем, сталном бригом и заштитом и презентацијом њихових споменичких својстава:

- на заштићеним добрима и њиховој заштићеној околини не смеју се изводити никакви радови који могу променити њихов садржај, природу или изглед, без претходно прибављених услова и сагласности надлежне службе заштите;
- непокретна културна добра и добра која уживају претходну заштиту могу се користити у својој изворној, или одговарајућој намени, на начин који неће ни у чему угрозити њихова основна споменичка својства;
- непокретна културна добра и добра под претходном заштитом не смеју се користити у сврхе које нису у складу са њиховом природом, наменом и значајем, или на начин који може довести до њиховог оштећења;
- на археолошким локалитетима, на парцелама заштићених добара и на парцелама њихове заштићене околине није дозвољено планирање никакве градње, осим ако се то изричито одобри посебним условима надлежне службе заштите;
- власник, корисник или други субјекат који по било ком основу располаже непокретним културним добром или добром под претходном заштитом, дужан је да га чува и одржава с пажњом, тако да не дође до оштећења или уништења његових споменичких својстава;
- није дозвољено рушење, раскопавање, преправљање, презиђивање, прерађивање или извођење других радова који могу променити изглед и вредност културног добра, без претходно прибављених услова и сагласности надлежне службе заштите;
- није дозвољено повећање габарита и спратности доградњама, надоградњама и сличим интервенцијама на непокретним културним добрима. Изузетно, ове интервенције се могу изводити само у посебним, оправданим случајевима, према посебним условима надлежне службе заштите.
- надлежни Завод за заштиту споменика културе посебним правним актом утврђује конкретне услове чувања, коришћења и одржавања, као и услове за предузимање конкретних мера заштите за свако појединачно непокретно културно добро или добро под претходном заштитом;
- *акт о мерама техничке заштите*, који утврђује надлежни Завод, прибавља се пре издавања локацијске дозволе, односно у поступку израде урбанистичког пројекта у целинама где је Планом предвиђена њихова израда;
- пројектна документација (главни пројекат) доставља се надлежном Заводу на сагласност.

За подручја евидентираних археолошких локалитета или просторних целина, до вршења посебних истраживања и израде одговарајуће студијске и друге документације надлежне службе заштите, којом би се рекогносцирао терен и евентуално утврдиле границе археолошких локалитета или просторних целина – потребно је приликом изградње објекта обавестити надлежни Завод за заштиту, који ће утврдити мере претходног рекогносцирања или археолошког праћења, као и услове градње са становишта чувања, одржавања, коришћења и заштите културних добара.

4. ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

4.1. Планска документација

Простор обухваћен границом Плана није у претходном периоду био предмет планске разраде.

4.2. Намена простора

У постојећем стању издвајају се индивидуално становање, јавне површине и објекти, привредни објекти, археолошки локалитет и земљиште под заштитом, јавно и остало зеленило, као и реке Дунав и Болечица и водно земљиште.

Постојећи начин коришћења земљишта приказан је на графичком прилогу бр. 2: „Постојећа намена површина“ Р 1: 5000

Индивидуално становање

У насељу Винча заступљена је породична стамбена изградња, претежно пољопривредних домаћинстава. Објекти су углавном слободностојећи, спратности од П до П+2+Пк.

Део блокова уз главну улицу ка археолошком локалитету има веће учешће комерцијалних делатности у контексту постојеће типологије становања.

Јавне површине и објекти

Месна канцеларија локалне самоуправе је у центру насеља, у објекту старе школе која није у функцији, осим простора који је намењен децјем обданишту "Лане".

Спортски терени на отвореном, налазе се на самој обали Дунава, уз објекте комерцијалних садржаја.

На археолошком локалитету налази се објекат изложбеног простора Музеја града Београда.

Привредни објекти

На самој обали Дунава, поред приступног пута ка археолошком локалитету, налази се један привредни објекат.

Пољопривредно земљиште

Пољопривредно земљиште је екстензивног карактера, заступљено углавном окућничком пољопривредом и појединачним воћњацима, њивама, ливадама и сл..

4.3. Саобраћај и саобраћајне површине

Унутар границе Плана, примарну уличну мрежу чини Улица професора Васића преко које је предметни простор остварује везу са Смедеревским путем. Смедеревски пут повезује предметни простор са Београдом, са северозападне стране, односно Смедеревом са југоисточне стране. Према Референтном систему мреже државних путева Републике Србије (децембар 2016.) Смедеревски пут је део мреже државних путева као државни пут IIА реда (153).

Остале саобраћајнице унутар границе плана су део секундарне уличне мреже.

У постојећем стању предметна локација је директно опслужена аутобуском линијом ЈГПП-а чија се траса пружа улицама Милоша Обреновића, Палих бораца и Професора Васића.

С обзиром да је унутар границе плана заступљено индивидуално становање, паркирање возила обавља се на припадајућим парцелама.

Са источне стране граница предметног плана се пружа средином реке Дунав (међународни пловни пут Е80). Као једини паневропски водни коридор (коридор VII), представља један од најважнијих европских путева. Са јужне стране граница предметног плана се пружа средином реке Болечице, десне притоке Дунава. Ушће Болечице у Дунав налази се поред самог археолошког локалитета Винча.

4.4. Инфраструктурна мрежа и објекти

Водоводна мрежа и објекти

По свом висинском положају територија обухваћена границом Плана припада првој висинској зони водоснабдевања града Београда. Насеље Винча има свој водоводни систем са водозахватом воде из реке Дунав и постројењем за припрему воде (ван границе Плана) који је повезан са београдским водоводним системом.

У оквиру постојећих улица постоји делимично изграђена водоводна мрежа.

Канализациона мрежа и објекти

На територији Плана нема изграђене градске мреже атмосферске и фекалне канализације.

Водопривреда

Заштита археолошког налазишта Бело брдо у Винчи од реке Дунав је обезбеђена обалоутврдом у оквиру које је изграђено пристаниште.

На територији обухваћеној границом Плана налази се део реке Болечице која се улива у реку Дунав. Корито реке није регулисано.

Електроенергетска мрежа и објекти

У оквиру границе Плана изграђене су три (3) трансформаторске станице (ТС) 10/0,4 kV, као и мрежа водова 10 kV, 1 kV и инсталације јавног осветљења (ЈО). Мрежа поменутих електроенергетских (ее) водова изграђена је надземно пратећи коридор саобраћајних површина.

Саобраћајне површине опремљене су инсталацијама ЈО.

Напајање електричном енергијом предметног подручја оријентисано је на ТС 35/10 kV „Винча“.

Телекомуникациона мрежа и објекти

Предметно подручје, у оквиру границе Плана, припада кабловском подручју Н°2 аутоматске телефонске централе (АТЦ) „Винча“. Приступна телекомуникациона (тк) мрежа изведена је кабловима постављеним слободно у земљу или надземно а претплатници су преко спољашњих извода повезани са дистрибутивном тк мрежом.

У оквиру границе Плана изграђена је АТЦ „Винча“ која је повезана оптичким тк кабловима са транспортном мрежом Београда.

Топловодна мрежа и објекти

На предметном простору на постоји изведена топоводна мрежа и постројења.

Потребе за топлотном енергијом постојећи потрошачи задовољавају користећи индивидуалне изворе енергије (биомаса, ел.енергија и др.)

Гасоводна мрежа и постројења

На предметном простору не постоји изведена гасоводна мрежа и постројења.

4.5. Геолошке карактеристике терена

Морфологија

Археолошко налазиште је лоцирано на месту Винча на обали Дунава. На око 350m низводно од налазишта је ушће реке Болечице у Дунав.

Терен на коме се налази археолошко налазиште, представља прву речну терасу реке Болечице и генерално је благог нагиба ка Болечици. У садашњим условима апсолутне коте терена терасе у зони плана су око 84-87m_{nv}. Ранијим геолошким истраживањима регистрована је дебљина археолошког слоја од 6-10m. Археолошки слој лежи на хумусу некадашњој површини терена која се креће у распону кота 77-81m_{nv}, са падом ка реци Болечици. Доминантни морфолошки облици су вертикални одсек висине 5-10m који је некада чинио саму обалу Дунава.

Након изградње ХЕ Ђердап 1 и подизања нивоа Дунава, изграђена је камено-бетонска обалоутврда која је реку Дунав одбила од вертикалног одсека тако да у садашњим условима нема разарачког дејства речне ерозије на вертикални одсек. Такође, уочавају се морфолошки облици некадашњег клизишта и видљиви су чеони ожилци, а тело клизишта је у правцу вертикалног одсека у правцу Дунава. Од некадашњег клизишта у зони налазишта недостаје ножица коју је Дунав еродовао пре изградње обалоутврде. Посматрано од Дунава ка археолошком налазишту постоји обалоутврда са котом врха кеја око коте 74m_{nv}, затим зарављени нижи плато променљиве ширине од 20-40m са котам 74-75m, вертикални одсек висине 7-10m и горњи виши терасни плато са котам 84-87m.

Инжењерскогеолошке карактеристике

Подручје у оквиру границе Плана обухвата терене са потенцијално нестабилним падинама, на којима се јављају умерена клизишта и лесне одсеке са појавом одрона и пролома тла. Клизишта су углавном у стању мировања, повремено активна. Тела клизишта су изграђена од лапоровитих глина променљиве дебљине.

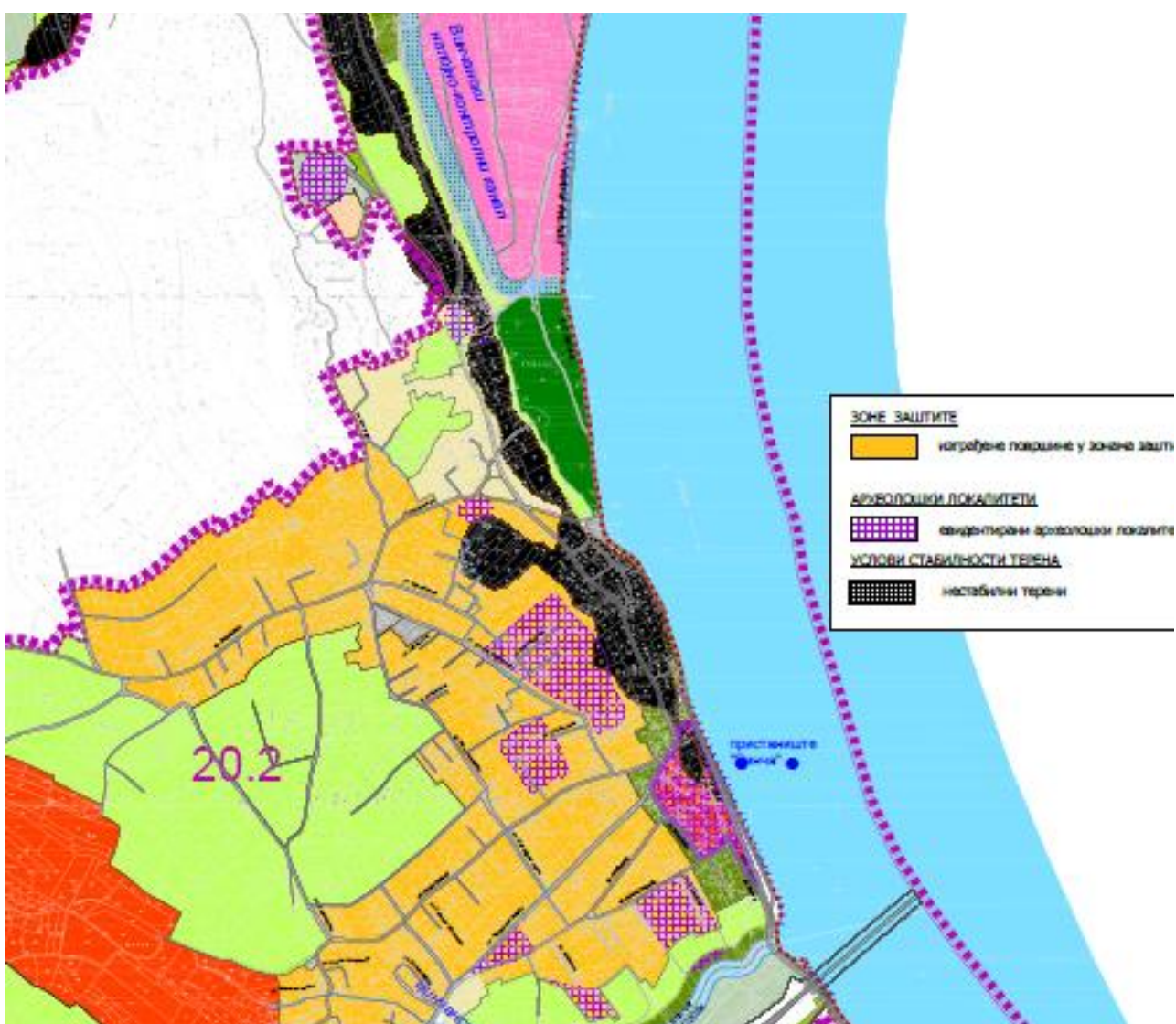
У хидрогеолошком погледу, ово подручје одликује се сложеном грађом, у том погледу издвојене су:

- **практично непрпусне стенске масе** - серпентинасти свежи делови комплекса лапоровите глине и песка,
- **мало до средње пропусне стенске масе** – лес и лесолики седименти, комплекс глине и песка – полувијални седименти, комплекс прашинастих глине и песка,

- делувијални седименти, комплекс песка и лапоровитих глина – седименти плиоцена зона физичко хемијски измењеног дела комплекса лапоровите глине и песка и **врло пропусне стенске масе** – пескови ада и плажа, комплекс песка и песковите глине – алувијални седименти и комплекс шљунка и песка – терасни седименти.

Стихијност у изградњи знатно је погоршала стање стабилности падина и довела до знатних оштећења преваходно на археолошком локалитету Бело брдо. Испод слојева са археолошким остацима присутне су глиновите творевине које су најчешће водозасићене што омогућава процес клизања који је углавном усмерен ка Дунаву. На западном делу археолошког локалитета, који је угрожен појавом клизања терена, током 2010.године извршена су геофизичка истраживања методом електричног скенирања. Индикувана активна клизања терена конкретно значе да је угрожена стратиграфија археолошких слојева. На другим деловима терена где се претпоставља да је клизиште умирено, може да значи да су и на тренутно умиреним деловима терена депоновани мање или више деградирани културни остаци који су већ више пута били изложени процесима клизања. На терену западног дела археолошког локалитета су спроведене привремене мере у циљу спречавања локалног одроњавања терена.

Коришћење терена за изградњу десне обале Дунава на подручју Винче, захтева претходну припрему терена и предузимање адекватних санационих, мелиоративних и других мера (регулација водотока, геотехничке мере, дубоке потпорне конструкције, израду речно обалне утврде и др.) у смислу побољшања падина и обезбеђење објеката на њима јер сваки отворени ископ може изазвати нова клизања. У урбанизованим зонама на старим умиреним

клизиштима неопходна је израда кишно канализационе мреже и затварање свих бунара и сенгрупа.

4.6. Заштита природе

Река Дунав са приобаљем је еколошки коридор од националног и међународног значаја (Уредба о еколошкој мрежи, „Службени Гласник РС“, бр. 102/10), јер повезује еколошки значајна подручја на простору Републике Србије, као и еколошке мреже суседних земаља.

Планирано је очување приобалне вегетације и њено превођење у виши узгојни облик (шуму), као природног коридора значајног за кретање врста фауне, односно очување биодиверзитета. Такође, планирано је очување појединачних стабла, групе стабала, остатака шума, приобалне вегетације, водотокова, живица и међа, као и подизање нових елемената зелене инфраструктуре, у циљу формирања еколошке мреже на локалном нивоу која треба има значајну улогу у очувању биодиверзитета.

На предметном подручју нема **јавних зелених површина и шума**. Обале реке Болечице и делови обале реке Дунав обрасли су природном вегетацијом дрвенастих и жбунастих врста. У оквиру окућница присутне су мозаично распоређене уређене зелене површине, појединачна/групације стабала, воћњаци и обрадиве површине. Северно и јужно у односу на насеље налазе се обрадиве површине, воћњаци, ливаде, али и утрине са природном вегетацијом различитог стадијума сукцесије.

Заштита предела подразумева планирање и спровођење свеобухватних мера којима се спречавају нежељене промене, деградација или деструкција природних, природи блиских или створених предела, а са циљем да се сачувају и одрже значајна обележја и карактер предела, њихова разноврсност, јединственост и естетска вредност и омогући трајна способност коришћења природних вредности за добробит становништва.

4.7. Заштита културног наслеђа

У оквиру границе подручја плана посебне намене уочавају се три зоне са различитом морфологијом и значјем (археолошки локалитет, насеље Винча и акваторија Дунава). С друге стране са аспекта планирања издвајају се две зоне са различитом планским третманом сходно циљевима израде плана (зона са елементима детаљне регулације - археолошко налазиште контекстуално везано за простор насеља Винча и шире подручје плана).

Археолошко налазиште Бело брдо у Винчи је непокретно културно добро међународног и националног значаја, ужива статус културног добра од изузетног значаја за Републику Србију (*Решење Завода бр. 653/5 од 10.11.1965. Културно добро од изузетног значаја Одлука „Сл.гласник СРС“ бр. 14/79, 71/09*). Бело брдо - Винча, као носилац Винчанске културе која је захватала велику територију Балкана има изузетан историјски, археолошки, културолошки, научни, истраживачки, уметнички, економски и геополитички значај. Слојевитост наслеђа Винче јединствена је у региону југоисточне Европе и представља један од важних елемената просторног развоја Београда и Србије. Већ од првих истраживања на Винчи 1908. године, велики број изузетних покретних и непокретних налаза допринели су да се Винча нађе у жижи интересовања археолошке науке и постане налазиште чувено у целом научном свету.

Подручје Винчанске културе

Фигурине Винчанске културе

У Одлуци о утврђивању локалитета Бело брдо у Винчи за археолошко налазиште (Сл. гласник РС бр. 71/2009) просторни обухват налазишта и заштићене околине одређени су на следећи начин:

1. Археолошко налазиште

Локалитет Бело брдо у Винчи (у даљем тексту: археолошко налазиште) налази се на територији Градске општине Гроцка, у Београду, на катастарским парцелама бр. 2014, 2015, 2016/1, 2016/2, 2016/3, 2018/1, 2018/2, 2018/3, 2018/4, 2019/1, 2019/2, 2020, 2021, 2022, 2023/1, 2023/4, 2024, 2025/1, 2026/1, 2026/2, 2026/3, 2027/1, 2027/3, 2046/1, 2046/2, 2046/3, 2047/1, 2047/3 и 2048/1, КО Винча, у приватној својини и на катастарским парцелама бр. 2023/2, 2023/3, 2025/2, 2026/4, 2026/5, 2026/6, 2027/2, 2027/4, 2047/2, 2048/2, 2691/5, 2691/6, 2691/7, 2691/8 и 2691/9, КО Винча, у државној својини.

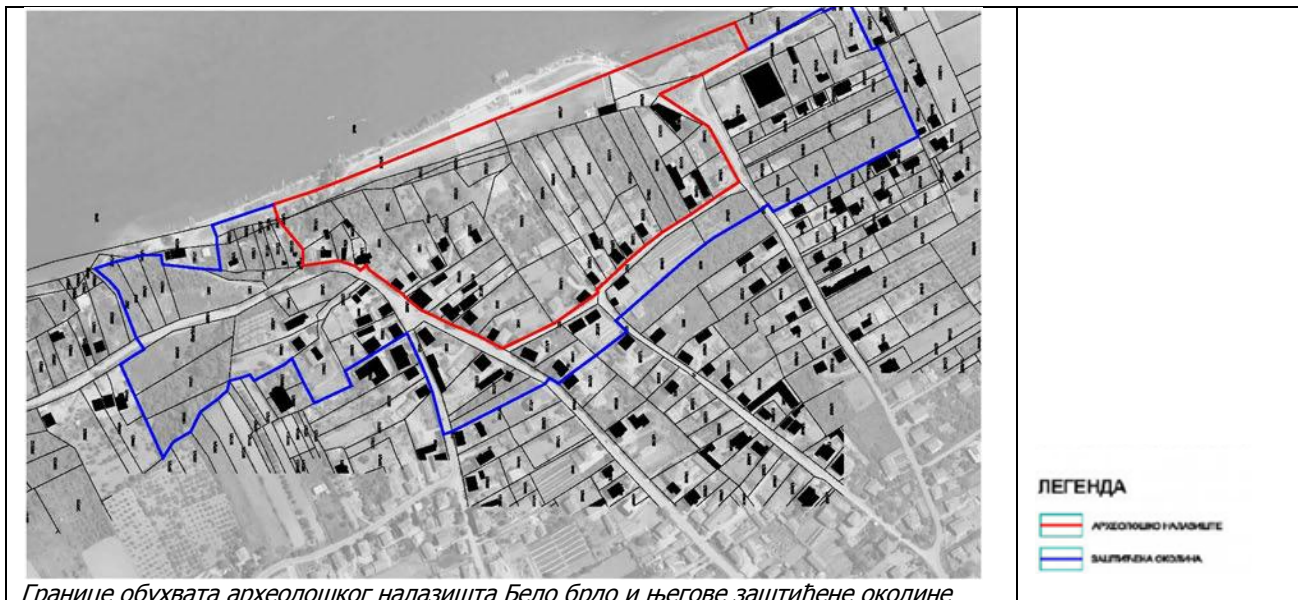
Граница археолошког налазишта пружа се спољним ивицама катастарских бр. 2014, 2015, 2016/1, 2016/2, 2016/3, 2018/1, 2018/2, 2018/3, 2019/1, 2019/2, 2020, 2025/1, 2026/1, 2026/2, 2026/3, 2027/1, 2027/3, 2046/1, 2046/2, 2046/3, 2047/1 и 2048/1, КО Винча, у приватној својини и бр. 2691/6, 2691/7, 2691/8, 2691/9, КО Винча, у државној својини.

2. Заштићена околина археолошког налазишта

Заштићена околина археолошког налазишта обухвата следеће катастарске парцеле: бр. 1982, 1988, 1989/1, 1990/1, 1991, 1992/1, 1992/2, 1993/1, 1993/3, 1994/1, 1994/2, 1995/1, 1995/4, 1996/1, 1999/1, 1999/2, 2000, 2011/1, 2011/2, 2011/3, 2012, 2013/1, 2013/5, 2013/6, 2017/1, 2017/2, 2017/3, 2017/4, 2017/5, 2017/6, 2017/7, 2028/16, 2028/26, 2028/64, 2045/1, 2045/2, 2045/3, 2045/4, 2045/5, 2045/6, 2045/7, 2045/8, 2045/9, 2045/10, 2045/11, 2045/18, 2045/19, 2045/20, 2045/21, 2045/23, 2045/28, 2045/29, 2045/30, 2045/31, 2045/32, 2049/1, 2049/2, 2691/6 и 2017/4, КО Винча, у приватној својини и бр. 2045/22, 2696/1, 2728, 2729/1, 2730, 2731 и 2732, КО Винча, у државној својини.

Граница заштићене околине археолошког налазишта пружа се спољним ивицама катастарских парцела бр. 1982, 1988, 1989/1, 1990/1, 1992/1, 1993/3, 1995/1, 1996/1, 1999/1, 1999/2, 2011/3, 2013/1, 2013/6, 2017/6, 2017/7, 2028/16, 2028/64, 2045/2, 2045/6, 2045/7, 2045/11, 2045/18, 2045/19, 2045/21, 2045/23, 2049/1 и 2049/2, КО Винча, у приватној својини и бр. 2696/1, 2729/1, 2731 и 2732, КО Винча, у државној својини.

Археолошко налазиште Бело брдо, се налази на десној обали Дунава, око 14 km низводно од Београда и захвата површину од око 12ha (11,77). Висока лесна тераса и културни слојеви који падају према периферији, формирају брежуљак који доминира околином. Положај налазишта је такав да је одувек пружао све услове за дуготрајан боравак људских заједница: река, са једне стране, са свим својим преимућствима, почев од богатства рибом до могућности комуницирања дуж тока Дунава и даље, и долина Болечице, с друге стране, која је Винчу повезивала са залеђем богатим минералима и рудама (Авала, Рудник), ловним подручјем и плодним земљиштем. Географски положај Винче обезбеђивао је њеним становницима посредничку улогу између култура које су се развијале на југу све до Егејског мора и на северу до средње Европе.

У археолошким профилима се може издвојити више праисторијских насеља од којих најстарије датира још из времена старчевачке културе (оријентационо 10 до 9m), са остацима земуница и карактеристичном керамиком. У вишим слојевима нађени су остаци винчанске културе, Винча-Тордош и Винча-Плочник (оријентационо 9 до 3 m) у којима су заступљени остаци кућа, бројни керамички судови, значајни налази неолитске пластике, камене секире и разноврсни коштани алат. У горњем слоју (оријентационо 3 до 0 m) налази се на археолошке остатке каснијих епоха. Хронолошки, последњи налази везани су за раздобље од VIII до XV века, када је терен коришћен за сахрањивање.

Захваљујући чињеници да Бело брдо у Винчи садржи материјалне остатке који су акумулирани на овом месту од 5700. године старе ере па све до краја праисторијског периода оно представља идеалан локалитет за спровођење најсавременијих интердисциплинарних истраживања. Од 1998. године укључени су стручњаци бројних дисциплина који користе своје најсавременије методологије како би осветлили поједине аспекте живота у неолиту. Архитектура, третман простора, брзина и ритам наслојавања, дужина трајања кућа, организација насеља, реконструкција старе животне средине, керамичке студије, биосфере на основу остатака из неолитских слојева, палео-ботаничке анализе, анализа исхране, третман покојника, коришћење природних ресурса и многе друге су биле теме научног бављења током нових истраживања у Винчи. Захваљујући оваквом приступу и прецизним археолошким ископавањима документованим у дигиталном облику обављено је свеобухватно датовање методом радиоактивног угљеника C14. Сарадња са Универзитетом у Кардифу (Cardiff University), и централном институцијом заштите „Хисторик Ингленд“ (Historic England) Велика Британија кроз пројекат ТОТЛ добијено је 220 датума који су са тачношћу од двадесетак година одредили старости сваког слоја Винче. Резултати овог и других истраживања публиковани су у водећим светским научним часописима као што су Antiquity, Radiocarbon, Germania, Nature и другим.

Мада је праисторијско насеље у Винчи годинама ископавано, ипак је испитан само мали проценат његове површине. На истраженом простору нађено је на хиљаде предмета који су данас у многим музејским збиркама, а рад на њиховом поучавању траје с несмањеним интересовањем и данас. На основу тих бројних и веома разноврсних предмета, као и остатака архитектуре и коришћених сировина, може се поуздано реконструисати цела историја Винче, односно материјална и духовна култура бројних генерација које су у њој живеле.

Интерес је да се наставе научна археолошка истраживања уз примену савремене методологије ископавања и документовање, која ће објединити заштиту археолошког налазишта и тиме бити стављена у мисију презентације и формирања археолошког парка.

На делу археолошког налазишта који се истражује и ископава налази се групација привремених објеката у правоугаоном распореду по западној и северној ивици парцеле. Објекти су од дрвета, са плитко укопаним темељом.

У једном од ових објеката је изложбени простор.

Привремени дрвени објекти на археолошком налазишту за презентацију покретних налаза, депоновање откривених археолошких предмета, чување опреме за рад приликом археолошких ископавања и поврмени смештај чланова археолошке екипе, као и рад на обради покретних археолошких налаза у току археолошких ископавања у слабом су стању, већином ван употребе. Археолошко налазиште је на крајњем североисточном делу насеља Винча, потпуно окружено окућницама са мањим стамбеним и економским објектима. До археолошког налазишта води мрежа уских улица кроз село Винчу.

Да би се заштитило археолошко налазиште од подизања нивоа Дунава, до кога је дошло због градње Хидроелектране Ђердап I, изграђена је обалоутврда 1984. године, која је према води обложена бетонским блоковима, а формирана је од шљунка и песка. Налази се на 20-40m од вертикалног одсека, тако да је у садашњим условима формиран заравњени плато са кејом и паркиралиштем за посетиоце Археолошког налазишта. Насип је дужине је око 400 метара и његовом изградњом је налазиште заштићено од дејства воде Дунава. Други задатак обалоутврде је да буде противтежа делу терена који показује знаке клизања.

На парцелама које су утврђене за културно добро и у заштићеној околини присутна је непланска изградња упркос дефинисаном правном статусу земљишта.

Подручје у оквиру оријентационе границе Плана представља зону очекиваних археолошких налаза, и подлеже одредбама Закона о културним добрима („Сл. гласник РС“ бр.71/94, 52/11 и 99/11)

Културни предео

Предметно подручје, према разноврсности и специфичности ширег окружења коме припада, сврстано је у тип карактера предела **„Дунавско приобаље- падински део десне обале Дунава“⁵**.

Бројна археолошка налазишта сведоче о вековном човековом утицају на овај предео. Типизација и модификација овог предела почела је развојем пољопривреде и сточарства још у време винчанске културе. Погодан положај између Дунава и шумадијских планина, Авале и Космаја, погодна мезо и микроклима, касније су условили развој воћарства и виноградарства. Разуђеним, брежуљкастим тереном на 250 до 300 mпv, доминирају углавном

---

⁵ „Типологија предела Београда за потребе примене европске конвенције о пределу“, Цвејић, Ј., Васиљевић, Н., Тутунџић, А., Секретаријат за заштиту животне средине, 2008.

поља малих димензија оивичена богатом мрежом живица, са великим учешћем воћњака и винограда. Називи појединих локалитета – Липик, Брестић, Церак говоре да је овај простор некада био прекривен шумом. Данас од ових шума постоје само мањи остаци, углавном осиромашеног састава и у јачем степену деградирани.

Од површинских токова који се уливају директно у реку Дунав значајни су: Манастирски поток, Болечица и Грочица са Бегалничком реком. У непосредном приобаљу Дунава, углавном блаже падине, често терасасте, већим делом су знатно деформисане и моделоване процесима клизања.

У пресеку културних слојева, који је видљив са обале Дунава, могу се пратити фирмирање, развој и настајање појединих насеља од шестог па све до краја другог миленијума пре нове ере. Насеља Винча, Ритопек, Гроцка и Брестовик настала су на траси некадашњег римског пута који је пролазио обалом Дунава, главне саобраћајнице која је повезивала Сингидунум (Београд) и Виминацијум (Костолац), у то време, два велика града Горње Мезије. У насељу Винча налази се археолошки локалитет Бело брдо. Положај насеља је такав да је пружао све услове за дуготрајан боравак људи: река је, са једне стране, омогућавала комуникацију и била извор хране, а долина Болечице, са друге стране, Винчу је повезивала са залеђем богатим минералима и рудама (Авала, Рудник).

Наведене кључне карактеристике овог типа предела јасно говоре да је реч о културном пределу који одражава традиционалне начине коришћења земљишта, у складу са карактеристикама и ограничењима природне средине у којој се налазе. Лепота речног тока Дунава и његових обала чине пејзаж са непоновљивим визуелним доживљајем.

Једна од кључних целина овог типа предела, археолошко налазиште Бело брдо, у контексту реке Дунав и брежуљкастог залеђа, карактерише континуално присуство традиционалних облика коришћења земљишта који подржавају биолошку разноврсност и визуелни идентитет – пејзажне вредности, издвајају се и штите као **историјски културни предео**. Овако декларисан простор омогућава очување историјског контекста изграђеног и природних вредности простора, кроз планско очување постојећих намена или пак промену намена у циљу очувања препознате аутентичности, као и увођење оваквог простора у добро промишљене и примерене економске токове.

Предузимање одређених мера у циљу заштите, управљања и планирања предела, омогућавају општи принципи, стратегије и смернице, као и дефинисање **„циљног квалитета предела“**, који одражава тежњу становништва у погледу очувања предеоних карактеристика из њиховог окружења.

4.8. Животна средина

На територији општине Гроцка, није успостављен мониторинг квалитета чинилаца животне средине, осим праћења квалитета површинских вода.

Потенцијални загађивачи ваздуха, с обзиром на намене у непосредном окружењу, су депонија комуналног отпада "Винча" и Институт нуклеарних наука "Винча", а на самом планском подручју евентуална загађења могу да воде порекло од саобраћаја и стационарних извора тј. интензивне пољопривредне производње и индивидуалних ложишта. Значајнијих извора буке, у границама плана, осим саобраћаја нема.

Мониторинг квалитета површинских вода је успостављен на рекама Дунав и Болечица, које су у планском обухвату. Испитивањем квалитета вода Дунава у периоду 2012–2015. године утврђено је, да је нормама за II класу речних вода (захтевана класа за Дунав) одговарало само 6 узорака (7,31%) воде Дунава. Пре свега су изразита одступања у санитарно микробиолошком погледу. Сви узорци вода реке Болечице су, у истом периоду, одступали од предвиђене, II класе квалитета речних вода.

За предметни план донета је **Одлука о изради стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене археолошког налазишта Бело брдо на животну средину** ("Сл. гласник РС", бр.21/2017) у оквиру које ће бити процењени утицаји планских садржаја и решења на чиниоце животне средине и у складу са тим дате мере и услови заштите животне средине као саставни и обавезујући део плана.

5. ОСНОВНА ОГРАНИЧЕЊА

Основна ограничења изградње и уређења планског подручја у односу на која ће се дефинисати планско решење у фази израде Нацрта плана у сарадњи са надлежним институцијама и имаоцима јавних овлашћења су:

- недостатак комуналне инфраструктуре;
- са аспекта инжењерско геолошких карактеристика терена клизишта представљају ограничавајући фактор за коришћење простора;
- обзиром на карактер међународног коридора пловног пута, све активности у простору потребно је ускладити са међународним правним оквиром (конвенције, уредбе, меморандуми), као и домаћом законском регулативом; и
- бесправна изградња;

6. ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ПЛАНА

Основни циљ израде Плана је реализација археолошког парка са пратећим објектима уз заштита, уређење и презентација археолошког наслеђа.

Посебни циљеви су:

- заштита културног предела као једног од основних постулата очувања природног и културног наслеђа кроз;
- инфраструктурно опремање и хитна санација клизишта;
- уклањање бесправни изграђених објеката; и
- стварање планских могућности за формирање новог туристичког простора Београда и Републике.

7. ПРЕДЛОГ ПЛАНског РЕШЕЊА

7.1. Планирана претежна намена простора

Предложене планиране намене простора су:

Јавна намена:

- археолошки локалитет – археолошки парк;
- саобраћајне површине са пратећом инфраструктурном мрежом;
- комуналне делатности и инфраструктурне површине;
- заштитне шуме и зелене површине; и
- обалоутврда и пристан за пловила путничког саобраћаја.

Остала намена:

- стамбена зона

Предложене планиране намене простора приказане су на графичком прилогу бр. 3: „Предлог планиране намене простора“ Р 1 : 2500

7.1.1. Површине јавне намене

Археолошки локалитет – археолошки парк

На подручју археолошког локалитета неопходна је израда "Пројекта санације клизишта на терену археолошког налазишта" у складу са Студијом истраживања, заштите и презентације археолошког налазишта Бело брдо. То подразумева реализацију археолошког парка, уклањање бесправних објеката, инфраструктурно опремање, као и афирмацију културне стазе Винча – Авала.

7.1.2. Саобраћајне површине са пратећом инфраструктурном мрежом

Шире посматрано, у непосредном окружењу предметног плана, од примарне уличне мреже издваја се планирање изградње **аутопутске обилазнице**, као дела друмско-железничког коридора 10 и 10₁, на делу Батајница – Добановци и на делу од Ибарске магистрале до Бубањ Потока (I фаза) и Бубањ Поток – Винча са новим мостом преко Дунава (II фаза). Планирана аутопутска обилазница се налази уз границу предметног плана са југоисточне стране

Унутар граница плана, развој уличне мреже подразумева да у наставку Улице професора Васића, Винчанска улица такође буде део примарне уличне мреже, као улица другог реда, која би наставила даље северно према Великом селу како би се остварила веза са Сланачким путем.

Остале улице унутар предметног подручја остају део секундарне уличне мреже.

Развој јавног градског превоза путника овог простора планираће се у складу са развојним плановима Секретаријата за јавни превоз.

За планиране садржаје потребан број паркинг места биће обезбеђен у оквиру припадајуће парцеле, а на основу важећих норматива.

Бициклички саобраћај

Концепт развоја бицикличког саобраћаја се заснива на планирању бицикличких стаза делом дуж обале Дунава и делом у регулацији Винчанске улице.

Водни саобраћај

Планска решења обале реке и подручја уз обалу ће бити усклађена са Просторним планом подручја посебне намене међународног водног пута Е 80 – Дунав (паневропски коридор VII) („Сл. гласник РС”, број 14/15).

7.1.3. Комуналне делатности и инфраструктурне површине

Водоводна мрежа и објекти

Секундарна водоводна мрежа се планира као прстенаста, димензија минØ100. Трасу водоводне мреже водити у јавној површини.

Канализациона мрежа и објекти

Територија обухваћена границом Плана припада Болечком канализационом систему где је планиран сепарациони начин канализације.

Дуж планираних и постојећих саобраћајница потребно је поставити секундарну канализациону мрежу минималног пречника Ø250 за фекалне воде и Ø300 за атмосферске воде. Трасе планираних инсталација водити у јавним површинама.

Реципијент атмосферских вода су реке Болечица и Дунав. Реципијент фекалних вода је планирани Болечки колектор који је дефинисан Планом детаљне регулације за примарне објекте Болечког канализационог система – I фаза, градске општине Вождовац, Звездара и Гроцка („Службени лист града Београда“ бр.47/16). Према Генералном урбанистичком плану Београда („Службени лист града Београда“ број 11/16) планирано је да се отпадне воде Болечког канализационог потисним цевоводом пребаце на ППОВ „Велико село“. Због тога је у Винчи планирана црпна станица, којом се фекалне отпадне воде из овог система препумпавају потисним цевоводом.

Како сливно подручје није покривено постојећом пројектном документацијом београдске канализације потребна је израда Генералног пројекта одвођења атмосферских и употребљених вода којим ће се одредити примарни правци одвођења, објекти канализације и траса потисног цевовода.

Водопривреда

Потребно је уредити остали део обале реке Дунав и успоставити линију одбране од поплава на воде стогодишњег повратног периода, а према условима ЈВП „Србијаводе“.

Појас регулације Болечке реке је дефинисан Планом детаљне регулације за примарне објекте Болечког канализационог система – I фаза, градске општине Вождовац, Звездара и Гроцка („Службени лист града Београда“ бр.47/16).

Електроенергетска мрежа и објекти

Снабдевање археолошког налазишта Бело брдо електричном енергијом планира се из постојеће ене мреже, изградњом 1 kV кабловског вода од оближње ТС 10/0,4 kV до предметног објекта. Тачно место прикључења ће се прецизно дефинисати кроз даљу сарадњу са оператором дистрибутивног система „ЕПС Дистрибуција“ д.о.о. Београд у току израде Нацрта Плана.

Планиране ене водове постављати искључиво изван коловозних површина (осим прелаза саобраћајнице). У том смислу, дуж саобраћајница планираће се трасе за полагање ене водова. Уколико се при извођењу радова угрожавају постојећи ене водови потребно их је изместити или заштитити.

Телекомуникациона мрежа и објекти

Прикључење археолошког налазишта Бело брдо на тк мрежу планира се повезивањем објекта на матичну АТЦ, изградњом оптичког тк кабла и монтажом одговарајуће активне и пасивне тк опреме у предметном објекту. Тачно место прикључења ће се прецизно дефинисати кроз даљу сарадњу са тк оператором „Телеком Србија“ а.д. у току израде Нацрта плана.

Приступ објекту се планира путем тк канализације. У том смислу, дуж саобраћајница планираће се трасе за полагање тк канализације.

У циљу преласка на нове технологије планира се реконструкција постојећег кабловског подручја.

Уколико се при извођењу радова угрожавају постојећи тк објекти, потребно је извршити њену заштиту или измештање.

Топловодна мрежа и објекти

На предметном простору не планира се топоводна мрежа и објекти.

Гасоводна мрежа и постројења

Предметни простор могуће је гасификовати изградњом полиетиленске нископритисне ($p=1\div 4$ бар) гасне мреже која ће бити прикључена на планирану мерно-регулациону станицу (МРС) „Винча“, која се налази ван границе предметног Плана.

Обновљиви извори енергије

Како је на ширем предметном подручју услед релативно велике удаљености система снабдевања природним гасом прикључење на исту неизвесно, решење грејања и припреме топле воде планираних површина до евентуалне гасификације треба наћи у коришћењу обновљивих извора енергије.

Као доминантни обновљиви извори енергије на овој локацији се издвајају :

- *биомаса* (огревно дрво, дрвни отпад шума, биљни остаци ратарске производње, остаци обраде у воћарству и виноградарству и др);
- *биогаз* из сточарске производње;
- *комунални отпад* (сагорљиви део чврстог отпада и депонијски гас који настаје његовим распадањем) и
- *сунчева енергија* (коришћење соларних колектора за конверзију сунчевог зрачења у топлотну енергију и технологија фотонапонске конверзије у посебним колекторима).

7.1.4. Заштитне шуме и зелене површине

Планским решењем предвиђено је очување постојеће вредне вегетације, формирање заштитног зеленог појаса непосредно око археолошког налазишта, као и формирање шумског појаса у приобаљу Дунава и реке Болечице, у складу са ограничењима везаним за археолошко налазиште.

7.1.5. Обалоутврда и пристан за пловила путничког саобраћаја

Планским решењем је неопходно санирати постојећа клизишта, реконструисати пристан, као и наставити изградњу обалоутврде.

7.1.6. Површине остале намене

Стамбена зона

Постојећи стамбени објекти се задржавају, осим на земљишту јавне намене, посебно на археолошком локалитету.

8. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

Очекивани ефекти планирања су:

- остварење пуног потенцијала културно-историјског наслеђа у Винчи (адекватна заштита, очување и презентација археолошког налазишта);
- развој креативне индустрије материјалног и нематеријалног карактера и отварање нових радних места;
- просторно-функционална трансформација подручја приобаља Дунава; и
- брендирање.

Саставни део Елабората за рани јавни увид су и:

II ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ

1. Ши́ра ситуација са границом обухвата	
2. Постојећа намена простора	р 1: 2500
3. Предлог планиране намене простора	Р 1: 2500

III ДОКУМЕНТАЦИЈА

1. Одлука о изради Просторног плана подручја посебне намене археолошког налазишта Бело брдо („Сл. гласник РС“, бр. 43/17)
2. Одлука о изради стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене археолошког налазишта Бело брдо на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.21/17)